

Onderzoek naar beschermde en bedreigde soorten binnen en nabij het plangebied Hockeyvelden Bredaseweg te Tilburg

Opdrachtgever: gemeente Tilburg

Oktober 2010

Antonie van Diemenstraat 20 5018 CW Tilburg 013-5802237 Eac@home.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Beschrijving onderzoeksmethoden	2
2.1. Gecombineerd onderzoek	2
2.2. Vleermuizen	2
2.3. Vogels.....	2
3. Beschrijving en analyse natuurwaarden.....	3
3.1. Amfibieën, reptielen en vissen	3
3.1.1. Amfibieën	3
3.1.2. Reptielen	3
3.1.3. Vissen	3
3.2. Libellen, dagvlinders en sprinkhanen	3
3.2.1. Libellen.....	3
3.2.2. Dagvlinders	3
3.2.3. Sprinkhanen	4
3.3. Zoogdieren.....	4
3.3.1. Grondgebonden zoogdieren	4
3.3.2. Vleermuizen	4
3.4. Vogels.....	5
3.5. Planten.....	7
4. Literatuur en bronvermelding.....	8
Bijlage 1: overzicht beschermde en/of landelijk en/of provinciaal bedreigde soorten in 2010.	10

1. Inleiding

Begrenzing van het onderzoeksgebied (rode lijn) en plangebied (zwarte lijn).

Aan de noordzijde van de Bredaseweg in het westen van de gemeente Tilburg ligt het hockeycomplex van TMHC Tilburg. De hockeyvereniging wil fuseren met TMHC Forward en de bestaande locatie uitbreiden naar een hockeybolwerk. Alvorens deze uitbreiding kan worden uitgevoerd dient er ondermeer in het kader van de Flora- en faunawet een onderzoek te worden uitgevoerd naar beschermde natuurwaarden. In maart 2010 is aan het Ecologisch Adviesbureau Cools door de gemeente Tilburg opdracht verleend om een jaarrondonderzoek uit te voeren naar beschermde en bedreigde natuurwaarden binnen het plangebied en in een zone van 50-100 meter rondom het plangebied. Het totale onderzoeksgebied is circa 20 hectare groot.

2. Beschrijving onderzoeksmethoden

2.1. Gecombineerd onderzoek

Overdag is tijdens een drietal bezoeken in de periode half mei tot half juli 2010 een gecombineerd onderzoek uitgevoerd naar vissen, amfibieën, reptielen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen, zoogdieren (excl. vleermuizen) en plantensoorten. Alle waarnemingen van vrij algemene tot en met zeer zeldzame, bedreigde en/of beschermde soorten zijn met GPS vastgelegd, waarbij het aantal exemplaren is aangegeven in eenheden (bijv. 1 tot 5 exemplaren of 50-100 exemplaren). Met betrekking tot de amfibieën is tevens het ontwikkelingsstadium (ei, larve, juveniel, volwassen) genoteerd. De gunstige weersomstandigheden (droog, niet teveel wind en min. 18 graden) en het tijdstip (vanaf ongeveer 10.00 uur) voor de insecten zijn bepalend geweest voor de bezoekdata.

2.2. Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd, met gebruikmaking van twee bat-detectors, in de periode half mei tot en met begin september 2010, waarbij het onderzoeksgebied driemaal in de avond/nacht is bezocht. De waarnemingen van foeragerende vleermuizen (met vermelding van het aantal exemplaren) en vooral ook van vaste verblijfplaatsen en vliegroutes zijn met GPS vastgelegd dan wel direct op kaart ingetekend.

2.3. Vogels

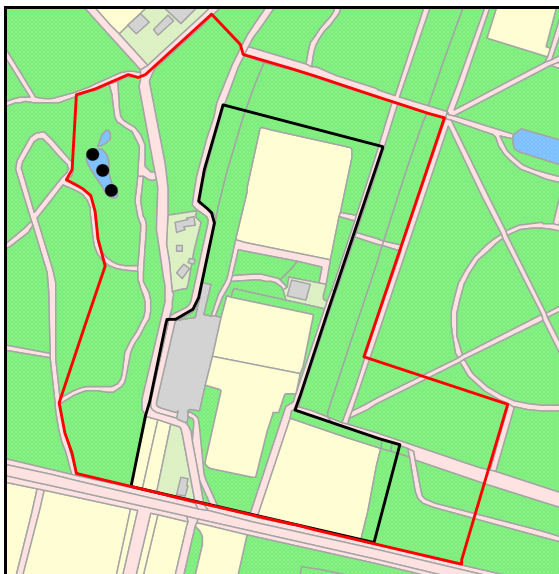
Het onderzoek naar broedvogels bestond uit drie ochtendbezoeken in de periode begin april tot eind juni 2010 en een avondbezoek in april 2010 ten behoeve van uilen. Tijdens de veldbezoeken is de mate van broedzekerheid (door middel van gedrag (zang, balts) en/of nesten binnen bepaalde datumgrenzen) volgens een standaardcodering worden bepaald en na afloop van het laatste veldbezoek zijn de waarnemingen volgens de SOVON-methode per soort geclusterd tot territoria. Nesten

van vogelsoorten behorende tot de categorie 1 tot en met 5 van de Flora- en faunawet zijn direct op kaart ingetekend. Ook waarnemingen van vogelsoorten die het onderzoeksgebied gebruiken om te foerageren of te rusten zijn genoteerd met vermelding van het aantal exemplaren.

3. Beschrijving en analyse natuurwaarden

3.1. Amfibieën, reptielen en vissen

3.1.1. Amfibieën

Waarnemingen van de vinpootsalamander.

In 2010 zijn binnen het onderzoeksgebied 3 amfibiesoorten waargenomen, namelijk de bastaardkikker, bruine kikker en vinpootsalamander. Genoemde amfibiesoorten zijn beschermd volgens tabel 1 (bastaardkikker en bruine kikker) en tabel 3 (vinpootsalamander) van de Flora- en faunawet. De amfibiesoorten zijn alleen waargenomen in en nabij een poel aan de westzijde van de Zwartvenseweg. Van de bastaardkikker werden naast enkele tientallen jonge exemplaren ook enkele volwassen exemplaren. Van de bruine kikker werden enkele jonge exemplaren nabij de poel aangetroffen. Van de vinpootsalamander werden enkele volwassen en jonge exemplaren en tientallen larven gevangen. Zeer waarschijnlijk komen in de poel enkele honderden vinpootsalamanders voor. Elders binnen het onderzoeksgebied waren tijdens het onderzoek geen actueel dan wel potentieel geschikte biotopen voor amfibiesoorten aanwezig.

3.1.2. Reptielen

Reptielen zoals de levendbarende hagedis of de hazelworm zijn in 2010 niet waargenomen binnen het onderzoeksgebied. Actueel of potentieel geschikte leefgebieden komen niet of nauwelijks binnen het onderzoeksgebied voor.

3.1.3. Vissen

In de poel aan de westzijde van de Zwartvenseweg zijn geen vissen waargenomen. Elders binnen het onderzoeksgebied waren tijdens het onderzoek geen actueel en potentieel geschikte biotopen voor vissen aanwezig.

3.2. Libellen, dagvlinders en sprinkhanen

3.2.1. Libellen

Boven en langs de poel aan de westzijde van de Zwartvenseweg zijn enkele algemene soorten aangetroffen, namelijk de vuurjuffer, platbuik, gewone oeverlibel, watersnuffel, steenrode heidelibel, houtpantserjuffer en lantaarntje. Het aantal exemplaren van de waargenomen soorten was tamelijk tot zeer laag. Wettelijk beschermde dan wel landelijk of provinciaal bedreigde libellensoorten komen binnen het onderzoeksgebied niet voor, aangezien geschikt leefgebied ontbreekt.

3.2.2. Dagvlinders

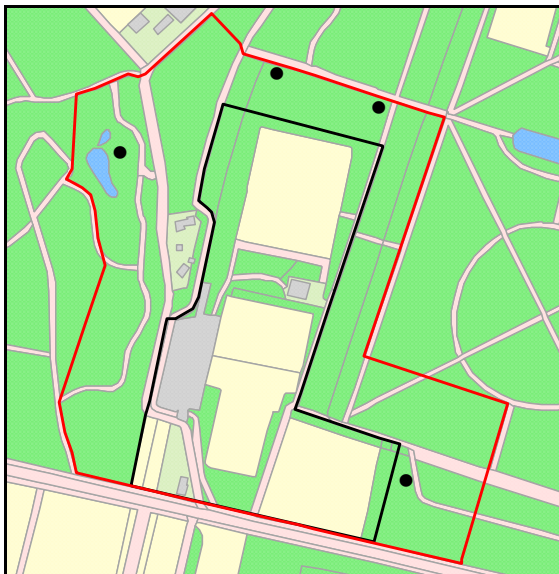
Wettelijk beschermde dan wel landelijk of provinciaal bedreigde dagvlindersoorten zijn niet aangetroffen binnen het onderzoeksgebied. De kans dat deze soorten zullen voorkomen is zo goed als zeker uitgesloten, aangezien geschikt leefgebied ontbreekt. Met name in wegbermen en bosranden zijn enkele algemene dagvlindersoorten genoteerd, zoals het klein en groot koolwitje, icarusblauwtje, boomblauwtje, bont en oranje zandoogje, dagpauwoog, atalanta, distelvlinder en groot dikkopje.

3.2.3. Sprinkhanen

Alleen in de grazige bermen langs en nabij het fietspad en de Zwartvenseweg zijn diverse exemplaren waargenomen van de algemene krasser en bruine sprinkhaan, alsook enkele exemplaren van de ratelaar en grote groene sabelsprinkhaan. Enkele exemplaren van de krasser kwamen ook voor in het grasveld in het zuidoosten van het onderzoeksgebied. Wettelijk beschermde dan wel landelijk of provinciaal bedreigde sprinkhaansoorten komen binnen het onderzoeksgebied niet voor.

3.3. Zoogdieren

3.3.1. Grondgebonden zoogdieren

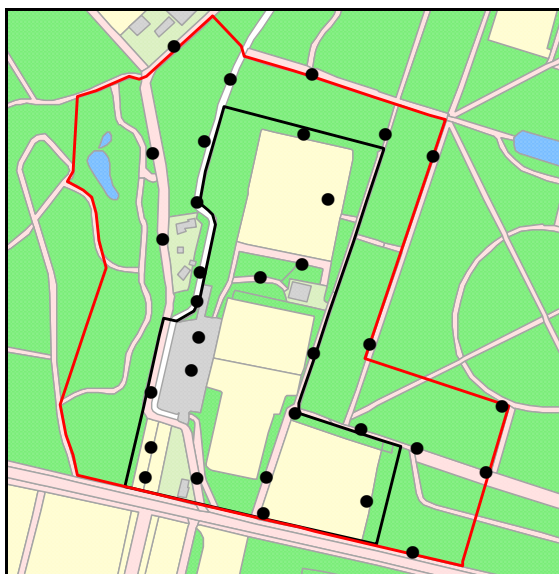
Waarnemingen van sporen van de eekhoorn.

Binnen het onderzoeksgebied zijn van enkele grondgebonden zoogdieren sporen waargenomen, te weten van het konijn, de mol en eekhoorn. Vaste verblijfplaatsen van de eekhoorn zijn niet waargenomen. Andere zoogdiersoorten die zeer waarschijnlijk binnen het onderzoeksgebied voorkomen zijn de bosmuis, rosse woelmuis, huismuis en huisspitsmuis. Daarnaast is het mogelijk dat de egel af en toe het onderzoeksgebied bezoekt. In het voorjaar van 2008 is ten zuiden van de Bredaseweg, door het Ecologisch Adviesbureau Cools, een verblijfplaats ontdekt van de steenmarter. In het najaar van 2009 is door Erik Korsten met behulp van een camaraval een martersoort ten zuiden van de Bredaseweg waargenomen. Zeer waarschijnlijk betrof het een steenmarter. De kans dat het onderzoeksgebied een foerageergebied of een (tijdelijke) verblijfplaats is voor de steenmarter moet niet worden uitgesloten.

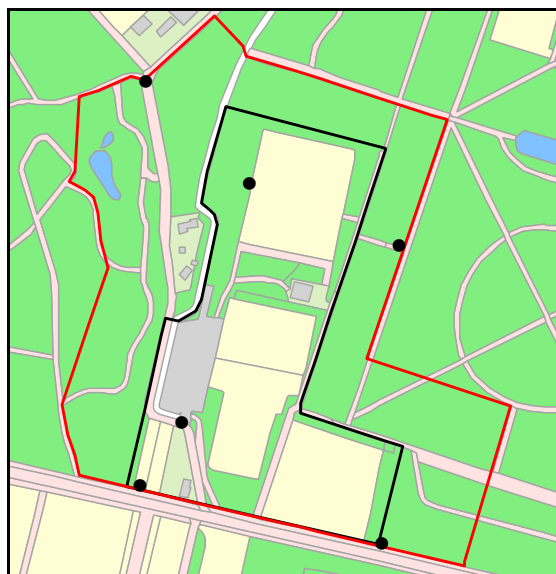
Met uitzondering van de huismuis zijn alle waargenomen zoogdiersoorten beschermd volgens de Flora- en faunawet. De muizensoorten, het konijn, de mol en egel zijn opgenomen in tabel 1 en de eekhoorn en steenmarter in tabel 2.

3.3.2. Vleermuizen

Binnen het onderzoeksgebied zijn in 2010 twee vleermuissoorten waargenomen, namelijk de gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Waarnemingen van de gewone dwergvleermuis.

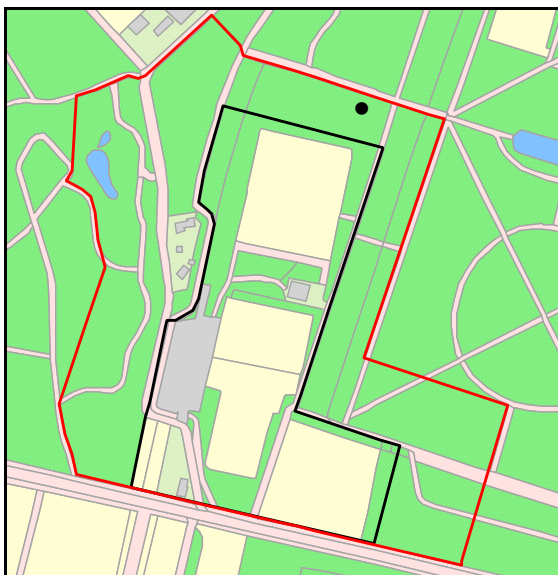
Waarnemingen van de laatvlieger.

Van de gewone dwergvleermuis kwamen op een gemiddelde avond/nacht 5-6 exemplaren voor en op een goede avond/nacht 7-8 exemplaren. Het aantal laatvliegers varieerde van een tot twee exemplaren. Beide soorten zijn in het gehele onderzoeksgebied jagend naar insecten waargenomen boven bospaden, langs bosranden, houtsingels en bomenrijen.

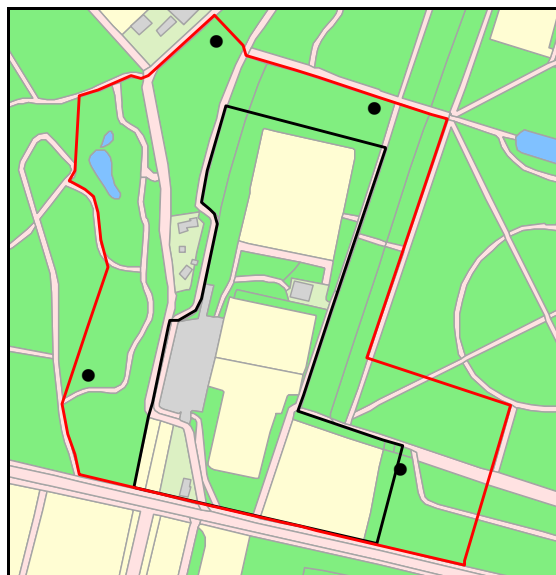
In de woning aan de Bredaseweg/Zwartvenseweg, het clubhuis en een gebouwtje dat in gebruik is als opslag- of stallingruimte zijn geen vaste verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en/of laatvlieger aangetroffen. Met name in de twee laatste gebouwen zijn weinig mogelijkheden aanwezig die kunnen dienen als verblijfplaats. Ook in boomholtes zijn geen vaste verblijfplaatsen aangetroffen van bijvoorbeeld de watervleermuis. De aanwezigheid van verblijfplaatsen in bomen wordt niet waarschijnlijk geacht, aangezien de meeste bomen niet of nauwelijks geschikt zijn als verblijfplaats. Vaste vliegroutes komen binnen het onderzoeksgebied niet voor. Alle vleermuissoorten zijn beschermd volgens tabel 3 van de Flora- en faunawet.

3.4. Vogels

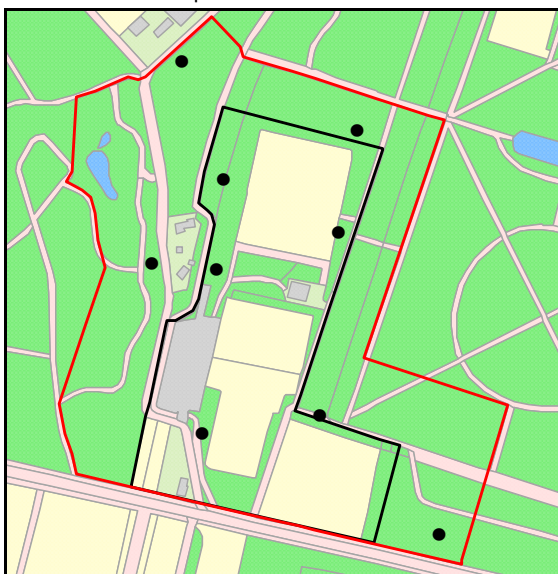
Binnen het onderzoeksgebied zijn in 2010 van 29 vogelsoorten broedterritoria waargenomen. Van de broedvogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en behoren tot de categorie 4 is van de sperwer één broedterritorium vastgelegd in het noordelijk deel van het onderzoeksgebied.

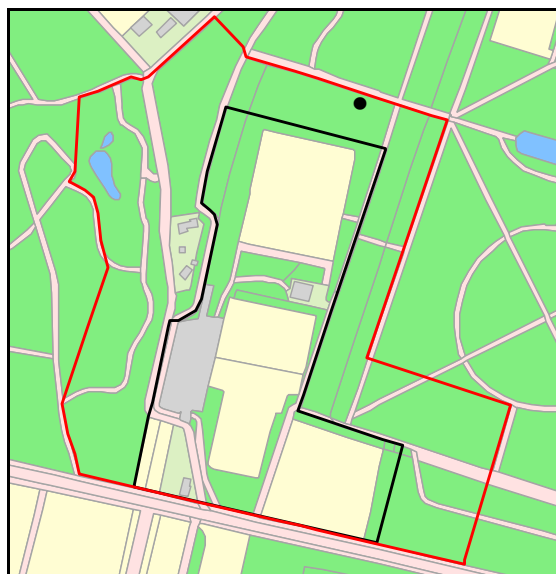
Territorium van de sperwer.

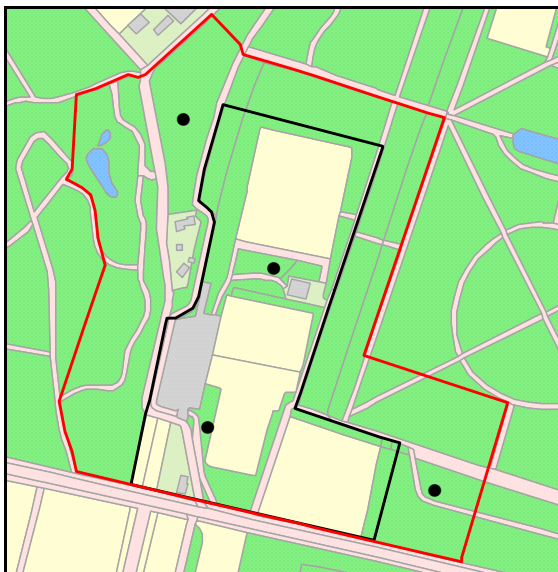
Territoria van de boomklever.

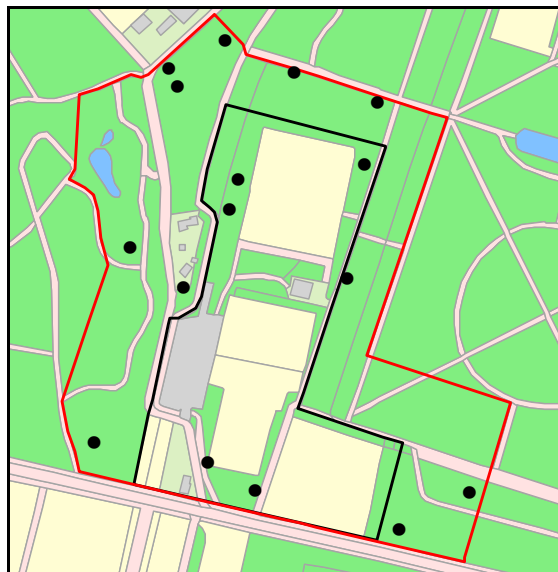
Territoria van de boomkruiper.

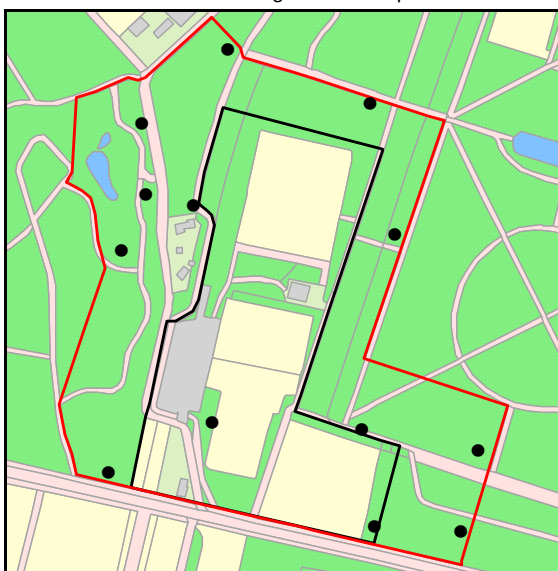
Territorium van de bosuil.

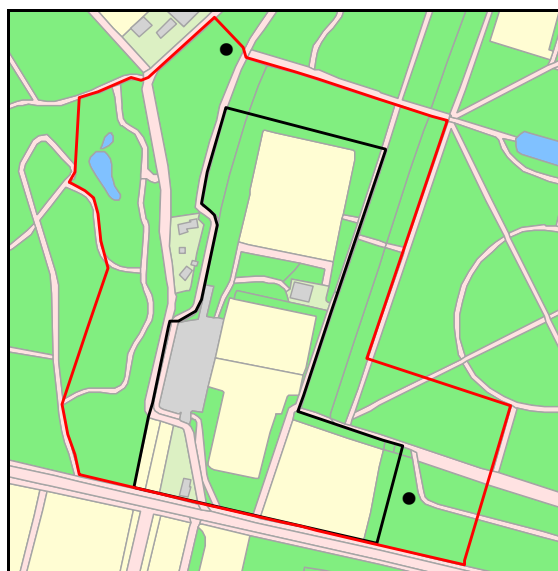
Territoria van de grote bonte specht.

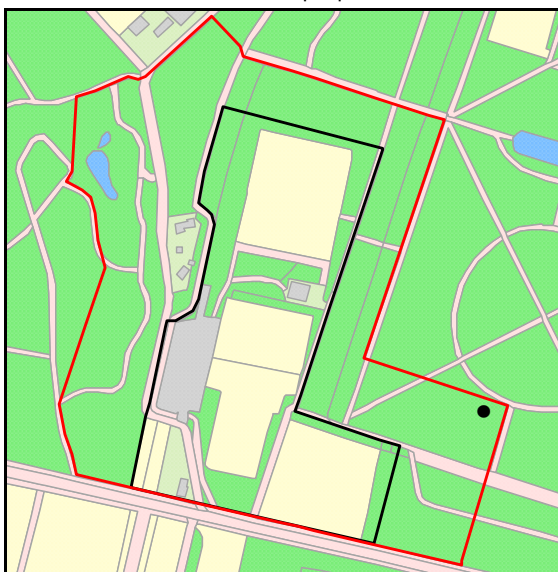
Territoria van de koolmees.

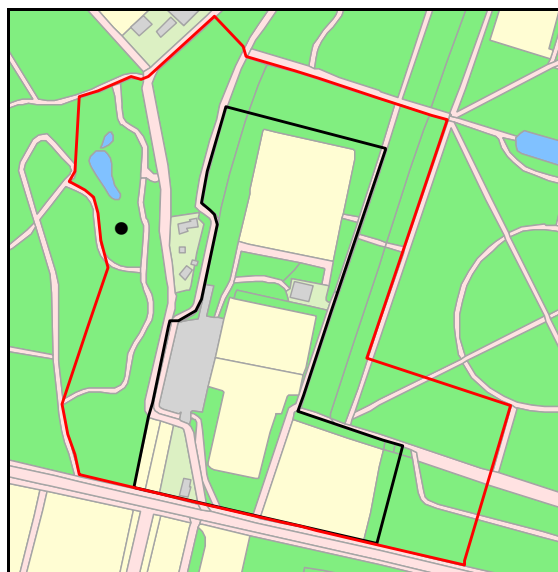
Territoria van de pimpelmees.

Territoria van de zwarte kraai.

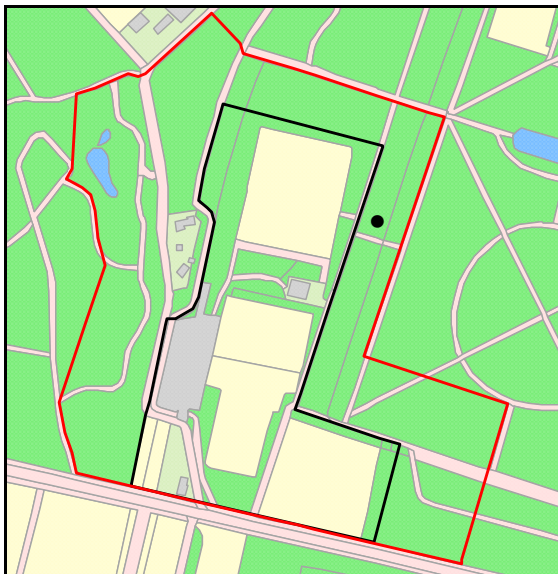
Territorium van de zwarte mees.

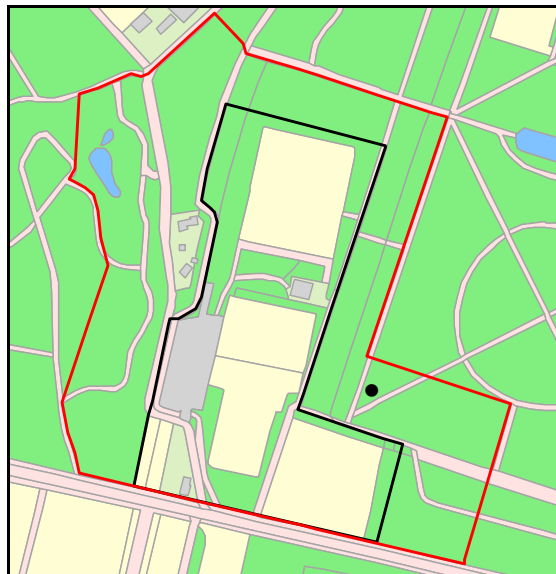
Territorium van de zwarte specht.

Van de broedvogelsoorten die behoren tot de categorie 5 en waarvan het nest eventueel jaarrond beschermd is, zijn binnen het onderzoeksgebied van de volgende 9 vogelsoorten broedterritoria vastgesteld: boomklever, boomkruiper, bosuil, grote bonte specht, koolmees, pimpelmees, zwarte kraai, zwarte mees en zwarte specht.

Van de overige vogelsoorten is een territorium vastgesteld van de (tamelijk) zeldzame appelvink en goudvink. Uitsluitend foeragerend en/of rustend zijn vogelsoorten aangetroffen zoals de buizerd, groene specht, gaai en ekster.

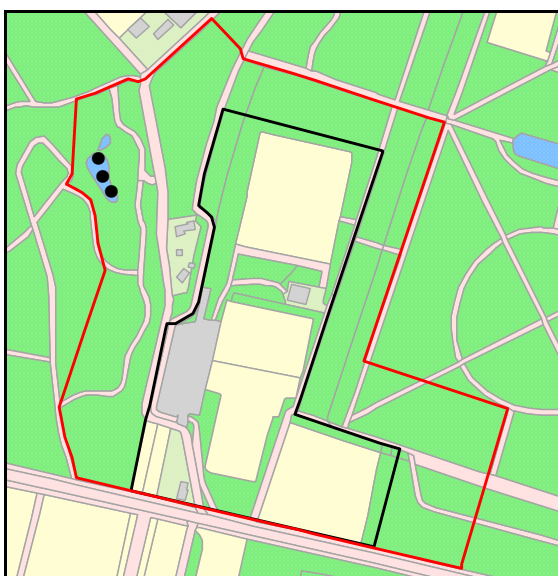
Territorium van de appelvink.

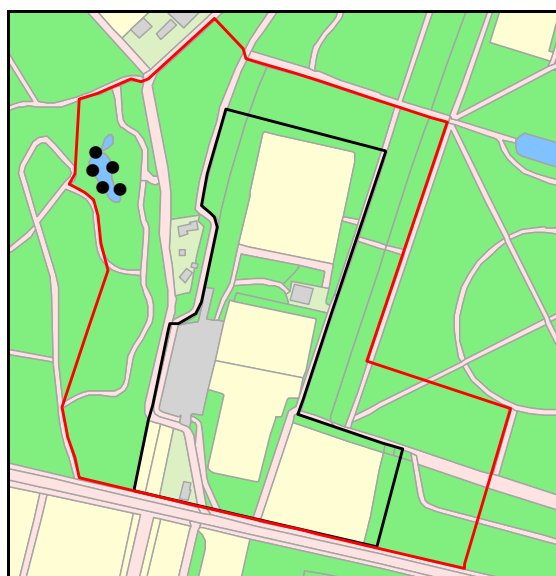
Territorium van de goudvink.

3.5. Planten

Binnen het onderzoeksgebied is in 2010 slechts één beschermde plantensoort waargenomen, namelijk de brede wespenorchis, die opgenomen is in lijst 1 van de Flora- en faunawet. De brede wespenorchis is met slechts één exemplaar aangetroffen langs een bospad in het oosten van het onderzoeksgebied.

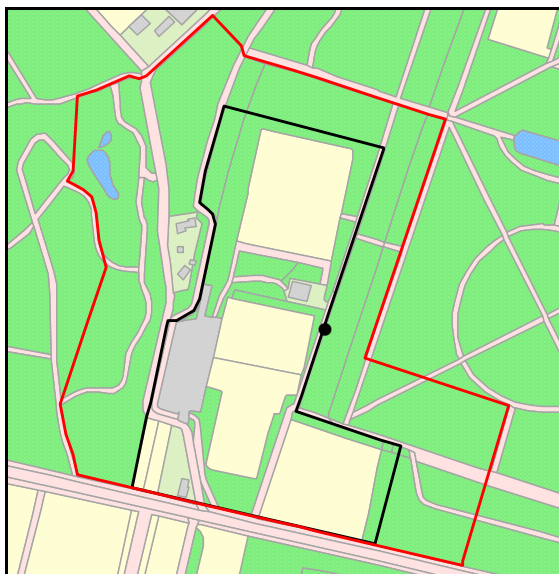
Waarnemingen van het klein blaasjeskruid.

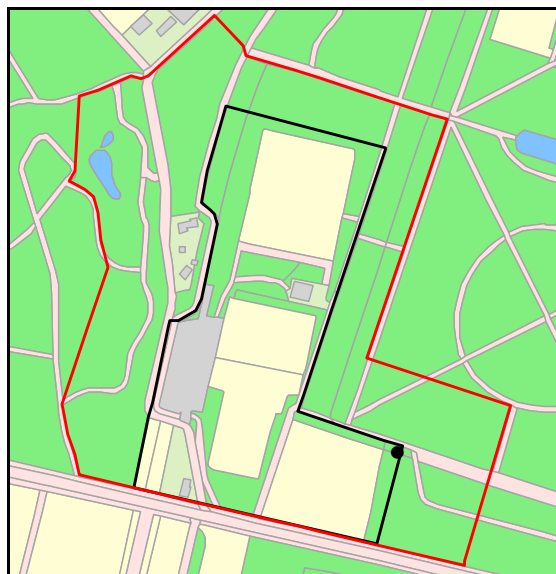
Waarnemingen van de moerashertshooi.

De landelijk en provinciaal bedreigde moerashertshooi is zowel in 2005 als in 2010 met vele tientallen exemplaren aangetroffen in de oevers van de poel ten westen van de Zwartvenseweg. In 2005 werden in de oostoever van de poel ook nog enkele exemplaren aangetroffen van de eveneens landelijk en provinciaal bedreigde witte waterranonkel. In 2010 ontbrak de witte waterranonkel, maar

kwam wel het provinciaal (tamelijk) zeldzame klein blaasjeskruid met diverse exemplaren in de poel voor tussen een dichte waterveenmosvegetatie. Ook op de oevers domineert veenmos met naast de moerashertshooi, plaatselijk de provinciaal iets minder algemene veelstengelige waterbies en algemene soorten zoals de gewone waternavel, pijpenstrootje, grote wederik, pitrus en wolfspoet.

Waarneming van de brede wespenorchis.

Waarneming van de dubbelloof.

Elders in het onderzoeksgebied komen geen poelen of sloten voor met water- en/of moerasvegetaties. Op de taluds van greppels in de bossen groeien vaak smalle en brede stekelvaren en op een plek ook de landelijk bedreigde dubbelloof. De bossen binnen het onderzoeksgebied bestaan uit naaldbos (sparren en dennen) en uit loofhout met vaak Amerikaanse eik, alsook beuk, zomereik, ruwe berk met in de ondergroei veelal smalle en brede stekelvaren, bochtige smele, pijpenstrootje en plaatselijk ook veel adelaarsvaren. In de randzones groeit hier en daar ook de iets minder algemene valse salie. In bermen langs het fietspad aan de oostzijde van de Zwartvenseweg groeit plaatselijk ook veel Japanse duizendknoop, alsook ruigtekruiden zoals hondsdrif, grote brandnetel en ridderzuuring. In de grazige bermen ter hoogte van de parkeerplaats zijn soorten aangetroffen zoals gewone brunel, Sint-Janskruid, veldrus, valse salie, veelbloemige veldbies en knopig helmkruid. In 2005 groeide hier nog diverse exemplaren van het provinciaal vrij zeldzame echt duizendguldenkruid. In het zuidelijk deel komen in en langs houtsingels wilde kamperfoelie, valse salie, knopig helmkruid, gewone ereprijs en vingerhoedskruid voor.

4. Literatuur en bronvermelding

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006.

De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea - Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen, 1992.

Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005.

Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg/Stichting RAVON, Nijmegen.

Ecologisch Adviesbureau Cools, 2005.

Quick scan natuurwaarden en begrenzing Groene HoofdStructuur bestemmingsplangebied Landgoederenzone Bredaseweg te Tilburg. Tilburg.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002.
Flora- en faunawet. 's-Gravenhage.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004.
Nederlandse Rode Lijst van planten, dagvlinders, vogels, amfibieën en reptielen. 's-Gravenhage.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002.
De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Provincie Noord-Brabant, 2008.
Achtergrondrapport. Nota uitvoering soortenbeleid. 's-Hertogenbosch.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002.
Atlas van Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Bijlage 1: overzicht beschermde en/of landelijk en/of provinciaal bedreigde soorten in 2010.

Amfibieën

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	RL	PL	B
Bastaardkikker	<i>Rana klepton esculenta</i>	1			B
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	1			b
Vinpootsalamander	<i>Triturus helveticus</i>	3	K	P	B

Grondgebonden zoogdieren

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	RL	B
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	1		B
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>	2		NB
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	1		B
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	1	G	B
Mol	<i>Talpa europea</i>	1		B
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>	1		B

Vleermuizen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	HR	RL	PL	B
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	3	IV		P	NB
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	3	IV	K	P	NB

Vogels

Broedvogels

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	PL
Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	5	P
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	5	
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	5	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>		
Goudhaan	<i>Regulus regulus</i>		
Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		
Groenling	<i>Carduelis chloris</i>		
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	5	
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>		
Holenduif	<i>Columba oenas</i>		
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>		
Koolmees	<i>Parus major</i>	5	
Kuifmees	<i>Parus cristatus</i>		
Merel	<i>Turdus merula</i>		
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	5	
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>		
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	4	
Staartmees	<i>Aegithalos caudatus</i>		
Tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>		
Tuinfluitier	<i>Sylvia borin</i>		
Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>		
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>		
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>		
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>		
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	5	

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	PL
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>	5	
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>	5	P
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>		

Niet broedvogels

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	RL
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	4	
Ekster	<i>Pica pica</i>	5	
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>		
Groene specht	<i>Picus viridis</i>	5	K
Kauw	<i>Corvus monedula</i>		

Planten

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	FF	RL	PL
Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>	1		
Moerashertshooi	<i>Hypericum elodes</i>		K	P
Witte waterranonkel	<i>Ranunculus ololeucos</i>		B	P

Toelichting afkortingen in tabellen:

FF	Flora en Faunawet: 1 = tabel 1 (algemene soorten) 3 = tabel 3 (soorten bijlage IV Habitatrichtlijn en bijlage 1 AMvB) Bij vogels: 4) Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. 5) Tot deze categorie behoren vogelnesten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De soorten uit de categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.
HR	Habitatrichtlijn: IV = de soort is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn
RL	Rode Lijst: B = Bedreigd K = Kwetsbaar G = Gevoelig
PL	Provinciale lijst: P = soort is aangewezen als een prioritaire soort in Noord-Brabant.
B	B = plant zich voort en NB = plant zich niet voort. Met hoofdletter is met 75-100% zekerheid.